

CORPORATE CITIZENSHIP

Tijdens de eerste golf van de Covid-19 pandemie waren wij getuigen van een unicum in het vennootschapsrecht. Onder aanvoering van Jaap Winter (Amsterdam) en Matthijs de Jong (Rotterdam) was er plotseling een pleidooi van 25 hoogleraren in het juridisch tijdschrift *Ondernemingsrecht* (2020/86) om de taak van bestuurders en toezichthouders in de wet aan te passen. Zij bepleitten een codificatie van een zorgplicht voor bestuurders en commissarissen tot verantwoorde deelname aan het maatschappelijk verkeer. Met andere woorden: dat ondernemingen als verantwoordelijke burgers deelnemen aan de samenleving.

De norm van het vennootschapsbelang zou onvoldoende waarborgen dat vennootschappen zich in de samenleving daadwerkelijk verantwoordelijk gedragen. Het denken in aandeelhouderswaarde is in de praktijk dominant geworden. De wet geeft bovendien te veel ruimte om het belang van aandeelhouders zwaarder te laten wegen. Hoewel Nederlandse ondernemingen vanuit de Rijnlandse traditie geacht worden de belangen van alle belanghebbenden in ogenschouw te nemen, worden in de praktijk desondanks beslissingen te vaak beperkt tot financiële overwegingen.

Ondernemingen zijn hierdoor onthecht geraakt van de samenleving. Zij richten zich overmatig op eigen financieel succes en daarmee gepaard gaande waardecreatie voor aandeelhouders. Dat kan en moet volgens de hoogleraren anders. Een nieuw sociaal contract tussen onderneming en samenleving is nodig. Zij wijzen daarbij op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van vennootschappen voor klimaatverandering, de belastingmoraal, beloningsverhoudingen binnen de onderneming en diversiteit.

Kortom: maatschappelijk verantwoord besturen moet het nieuwe normaal worden. Net als in Frankrijk zal er een wettelijke bepaling moeten komen die zegt dat ondernemingen op een verantwoorde manier moeten deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Daarnaast wordt gepleit voor een bepaling die zegt dat vennootschappen in hun statuten kunnen opnemen wat ze als hun bestaansgrond en als hun leidende beginselen zien. Doen ze dat, dan zijn ze daarop te toetsen.

Vervolgens werd het zomer en Covid-19 leek even verdwenen. Maar dat bleek stilte voor de storm. Met de tweede golf van de pandemie werd duidelijk dat het debat nu echt was begonnen. De Nederlandse bestuurselite liet krachtig van zich horen. Men vreest met een in de wet vastgelegde morele norm vogelvrij te worden verklaard. Een tsunami aan rechtszaken zou het gevolg zijn. Meer in het algemeen is men bang dat de voorstellen van de hoogleraren zullen leiden tot een onwenselijke juridisering van ondernemerschap.

Het is een oude les: met het veranderen van de wettelijke regels verandert niet meteen het gedrag. Maar feit blijft dat deze tijd vraagt om een actieve rol van ondernemingen bij het oplossen van grote maatschappelijke problemen: er is geen ruimte voor vrijblijvendheid. De hoogleraren menen dat er behoefte bestaat die samenwerking in een nieuw sociaal contract tussen ondernemingen en samenleving wettelijk te verankeren. De toekomst zal uitwijzen of deze wettelijke variant van corporate citizenship inderdaad het beste vaccin is tegen de onthechte onderneming.

Hugo Reumkens is advocaat en partner bij Van Doorne NV. Hij schrijft deze column op persoonlijke titel.

